

fastuoasă, ce părea să fie privilegiul unui răsfățat al sorții. Nu se zăvorîse în deprimarea sumbră, care pune un zid între eul canonic de anevdoințe și lumea din jur, despre care niciodată nu putem ști cât înțelege cu adevărat din suferința aproapelui.

Dimpotrivă. Își făcea proiecte. În **Oedip la Colona** ar fi dorit probabil să-și întrupeze și pătimirile și, într-o nebuloasă de lumină, speranța. Nu putea trăi în afara scenei. Pentru o natură gălgând de seve, cum a fost aceea a lui Teofil Vâlcu, să vegeteze în claustrarea unei silite însingurări era cea mai cumplită osândă. Cei care încă mai vin la teatru l-au putut vedea jucând, până în primăvară, în înțeleptul, sarcasticul Aristofan, din piesa **Socrate** de D. Solomon și – ultima sa apariție – în crepuscularul Sorin din **Pescărușul** de Cehov. Ultimul rol, încheind un impresionant șir de izbânzi – Prometeu, Filoctet, Răzvan, Ștefan cel Mare, Henric II, Ezra Mannon, John Proctor, Galileo Galilei, Petru Rareș și altele, și altele.

Actor de forță tumultuoasă și intuiție robustă, cu o voce adâncă inconfundabilă, în care patosul urca, în modulații ample, spre timbrul unei rostiri meditative, Teofil Vâlcu domina sala printr-o maiestuoasă artă a rostirii. Avea o autoritate naturală, care dădea pondere partiturilor vibrant-soleme și de aceea părea făcut pentru a întruchipa suverani, voievozi. Dar, printr-o spectaculoasă metamorfoză, aceste senioriale declamări lăsau locul, în serile când artistul avea de jucat fie într-un vodevil, fie într-o farsă grotescă, unor evoluții de o uimitoare mobilitate. Îmi amintesc, de pildă, sculpiptoarele lui creații în **Stomil**, din **Tango de Mrožek**, și în **Tatăl din Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă** de Horia Lovinescu. Era de o suplețe derutantă în acele interpretări caleidoscopice, jonglând, funambulesc, cu alte și alte fațete ale unor personaje croite din nuanțe contradictorii și din linii frânte.

Printr-o bruscă întorsătură a sorții, jocul vieții și al morții, pentru Teo Vâlcu, s-a declanșat când marele actor era în plină forță biruitoare. O clipă oarbă a unui destin brusc împăienjenit de absurd. A urmat calvarul desprinderii de cele văzute și – omul găsindu-și un reazem în credință – o înfiorată inițiere în cele nevăzute. Dramatic, adeseori, alinător, din când în când, balans... Și acum – ultima cortină.

Ce să mai adaug? Atâta doar, că, în suprafirescul nepieritoarelor esențe, păstrăm, consolatoare, șansa unui recurs. Plecând dintre noi, măriu-sa, Teofil Vâlcu, se înscăunează în neuitare. ■

ADRIAN TUCA

O personalitate aparte, în trupa Naționalului ieșean, a fost aceea a actorului Adrian Tuca. Singuratic, dar cu resurse de caldă sociabilitate, modest, însă cu un simț acut al demnității, de o onestitate fără reproș, „bunicul”, cum îi spuneau colegii, a avut în spațiul scenei o evoluție surprinzătoare. Născut la 3 februarie 1929, în comuna Siminicea (județul Suceava), și-a făcut ucenicia mai întâi la Institutul „Matei Millo” din Iași (având ca maestru pe Gică Popovici), luându-și diploma la Cluj, unde a studiat cu Ștefan Braborescu. La Teatrul Național din Iași este

angajat în 1952, pentru ca în 1953 să debuteze în **Jubileul** de Cehov, în regia lui Victor Bumbescu. Mult timp, de acum încolo, Adrian Tuca interpretează, cu o cuceritoare naturalitate, personaje de contur pitoresc, poznași cu hătre glăsuri moldovenești. Sunt roluri mici, de culoare, meșterite cu o seriozitate care nu le răpea câtuși de puțin spontaneitatea. Cei care l-au văzut pe atunci îi rețin, fără doar și poate, silueta de simpatic lungan în **Barbarosa** din **Nota zero la purtare** de Virgil Stoenescu și Octavian Sava, Ioniță din **Povestea Unirii** de Tudor Șoimaru, Vulpoi din **Răzvan și Vidra** de B. P. Hasdeu, Limbă-dulce din **Despot Vodă** de Vasile Alecsandri ș.a. Între acestea, un rol precum Păcală (**Înșir' te mărăgărite** de Victor Eftimiu) îi vine, desigur, ca o mănășă. Avea, chiar și mimând stângăcia, un aplomb fermecător, umorul său innăscut câștigând, de la o montare la alta, noi și noi nuanțe de subtilitate. Se identifică, păstrând o socotită măsură, cu un erou sau altul, nepierzându-și niciodată, poate în duhul unui Constantin Ramadan, luciditatea ironică. Deși distribuit ani de zile în roluri nu tocmai variate, nici o clipă nu a fost pândit de pericolul manierizării. Dimpotrivă, gama interpretativă a lui Adrian Tuca se extinde din ce în ce, de la ruralul poznaș și plin de haz frust la aparițiile, fie și episodice, din piese de Shakespeare (**Nevestele vesele din Windsor**), Brecht (**Viața lui Galilei**, **Sfânta Ioana a abatoarelor**), fiind remarcat nu doar de cronicarii noștri, ci și de cei germani sau

polonezi, în turneele pe care Naționalul ieșean le-a efectuat.

Cele din urmă secvențe ale acestei cariere încheiate prematur sunt și cele mai expresive. Adrian Tuca devenise un artist de prima linie, finețea jocului său servind deopotrivă, în accente pătrunzătoare, și textul clasic, și partitura modernă, la contorsiunile căreia se adapta cu ușurință. Și iată-l pe năstrușnicul Păcală de odinioară dând viață unor personaje altminteri decât cele de la începutul carierei – Kusak din **Vânătoarea de rațe** de A. Vampilov, Inspectorul general din **Omul cu mârtoaga** de Gh. Ciprian, jupânul Jacques din **Avarul** de Molière. Un impunător Lebedev, în **Ivanov** de Cehov, și creația (Octavian Borcea), de inflexiuni tragice, din **Descoperirea familiei** de Ion Brad îi aduc premiul A.T.M. Impresionant a evoluat Adrian Tuca în ultimul său rol, Niccolò din **Angajare de clown** de Matei Vișniec, o prezență sfâșietoare în grotescul ei. A fost să fie, printr-un hain capriciu al sorții, spectacolul de adio.

A urmat întristătoarea absență, iar într-o înghețată zi de început de decembrie (pe data de 3), o bruscă, definitivă cădere de cortină. Actorul care pășise, neîndoielnic, printre cei mai buni s-a sfârșit în solitudine-i impenetrabilă, departe de luminile rampei unde, dacă destinul său ar fi fost ocolit de întâmplarea absurdă, Adrian Tuca ar fi putut să apară, cu firescu-i de profunde modulații, încă multă vreme...

FLORIN FAIFER